

ආර්ථනීතිකවේ මූල්‍ය අර්බුදය

පෘතුගල කැලඹීමක ඇඟවුමක් විය හැක

Argentine financial crisis could signal broader turbulence

නික් බිම්ස් විසිනි
2018 මැයි 10

පේසෝ මුදල කඩා වැටීම වලක්වාගැනීම පිණිස ආර්ථනීතිකව 8෫ ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය අරමුදලේ පිහිට පැහීමට ගත් තීරණය, අනෙකුත් රටකට නැගී එන වෙලදපොළ වලට ද බලපෑ හැකි අර්බුදයක ආරම්භය ද යන ප්‍රශ්නය මතුකර ඇත.

රටේ මහ බැංකුව දින 1ක් තුළ පොලී අනුපාත තුන් වතාවක් ඉහල දැමීමෙන් පසුව, අනුපාතය සියයට 40 දක්වා වැඩිවී තිබුණ ද විකුණා දැමීම් නතර කර ගැනීමට අසමත් වීමෙන් පසුව ආර්ථනීතිකවේ ජනාධිපති මොරිසියෝ මැක්‍රි ජාමුඅ හමුවට යන බව නිවේදනය කළේය.

ආර්ථනීතිකව උත්සාහ කරන්නේ, අරමුදලේ කොන්දේසි පැනවීමකින් තොර, "නමස්ගිලි නය සැපයුමක්" ඇතිකර ගැනීමටය. රටට එවන් පොරොත්තු නය පහසුකමක් ලබාගත හැකිවේ ද යන්න වෙනම ප්‍රශ්නයකි. ජමුඅ පවසන පරිදි එවන් නය පහසුකම් සැලසිය හැක්කේ "ඉතා ශක්තිමත් ආර්ථික මූලධර්ම හා ප්‍රතිපත්ති වාර්තා සහිත" රටවලට පමණි.

ජාමුඅ විධායක අධ්‍යක්ෂිකා ක්‍රිස්ටින් ලැගාඩ් නිවේදනයක් නිකුත් කරමින් පවසන්නේ, ආර්ථනීතිකව අරමුදලේ "වටිනා සාමාජිකයෙක්" බවය. එසේම "ආර්ථනීතිකවේ ආර්ථිකය සවිමත් කිරීමට අපට හැක්කේ කෙසේදැයි සොයා බැලීමට" සාකච්ඡා ආරම්භ කෙරෙනු ඇති බවය.

එම වචන ආර්ථනීතිකවේ ජනතාවට නොවරදින අනතුරු ඇඟවීමක හඬ නගයි. ඔවුන්ට 2001 වසරේ ජාමුඅ මැදිහත්වීමෙන් උදාවූ ව්‍යසනකාරී තත්වය සහිතව කරනු ඇත. එහිදී කම්කරුවන් පස් දෙනෙකුගෙන් අයෙකුට රැකියාව අහිමි කෙරුණු අතර බැංකු වසා දමා පෙසෝ මුදලේ අගය තුනෙන් දෙකකින් පහත වැටුණි.

ඉහල නය අනුපාතයන් ඇති බොහෝ රටවල්,

නැගෙන පොලී අනුපාත හා දේශීය මුදලේ අගයට සාපේක්ෂව ඇමරිකානු ඩොලරයේ අගය වැඩි වීමේ පීඩනයට හසුව ඇති අතර, ආර්ථනීතිකවේ අර්බුදය ගෝලීය කැලඹීමක කොටසක් වනු ඇතැයි යන අදහස මතුව ඇත.

මේ සතියේ *ගිනන්ෂල් ටයිම්ස්* පත්‍රය සඳහන් කළ ආකාරයට 2001 ආර්ථනීතිකවේ අර්බුදය අනෙකුත් වෙලදපොළ වලට පැතිර ගියේ නැති නමුත් "මෙවර ආර්ථනීතිකවේ ප්‍රශ්න හුදෙකලා ඒවා නොවේ. ශක්තිමත් ඩොලරය හා නැගෙන පොලී අනුපාත සමග එහි ගෝලීය ස්වභාවයක් අත්කර ගැනීමේ හැකියාව ගැබ්ව පවතින අතර, ආර්ථිකය ද පැතිර පවතින දුබලතාවක් පෙන්වයි."

පෝලිමේ රලගට ඇත්තේ තුර්කිය විය හැකිය. මේ සතිය තුළ ලීරා මුදල වාර්තාගත පහත මට්ටමකට වැටුණි. ජනාධිපති ටයිප් ඒඩොගන් 9෫ නිවේදනය කළේ, සිය ආර්ථික උපදේශකයින් ද සමග තමා උද්ධමනය මැඩ පැවැත්වීමටත් මුදලේ අගය කඩා වැටීම වැළැක්වීමටත් පියවර ගන්නා බවය. එහෙත් නිශ්චිත පියවර මොනවාදැයි නිවේදනය කර නැත. කලින් ඒකක 75 න් පාදක අනුපාතය වැඩිකිරීමෙන් පසුව තුර්කියේ මහ බැංකුවට යලි වතාවක් පොලී අනුපාත ඉහල නැංවීමට බලකෙරී ඇත.

ආන්ඩුවේ ප්‍රකාශයකින් පවසා ඇත්තේ, මහ බැංකුව තමා සතුව ඇති මෙවලම් අඩන්ඩව උපයෝගී කර ගන්නා අතර, "එලඹෙන කාලයේදී අපේ රට වර්ධනය පදනම් කරගත් පිලිවෙත් අනුගමනය කරනු" ඇති බවයි. මෙම ප්‍රකාශ වලින් වෙලදපොළේ හැසිරීම සංසුන් කිරීමට නොහැකි බව පෙනී යයි. උද්ධමනය නැඟීමත් ජංගම ගිණුමේ හිඟය පුලුල් වීමත් නිසා ලීරාව මාස ගනනාවක සිට පහත වැටෙමින් ඇත.

ජුනි 24 දා පැවැත්වීමට නියමිත ජනාධිපති හා පාර්ලිමේන්තු මැතිවරණ නිසා තුර්කියේ ආර්ථික තත්වය වඩාත් සංකීර්ණ වී ඇත. මැතිවරණය කරට කර තරගයක් වනු ඇතැයි යන බිය නිසා ආන්ඩුව

ජන්දදායකයින්ට ආර්ථික සහන පිරිනැමීමට උත්සාහ කරයි.

වසර ආරම්භයේ සිට ලීරාවේ අගය ඩොලරයට සාපේක්ෂව සියයට 13න් පමණ පහත වැටී ඇත. මේ මගින් ඩොලරයෙන් නියමවී ඇති විශාල ව්‍යාපාරික නය සඳහා ඉමහත් ප්‍රශ්න ඇතිකල හැකිය යන බිය පලවේ.

ඉන්දුනීසියාව ද දරනු බලපෑමකට හසුව තිබේ. එරට කොටස් වෙලදපොළ පහත වැටීමේ ප්‍රචනතාවක් පෙන්නන අතර රජයේ බැඳුම්කර පොලී අනුපාතය ද නගිමින් තිබේ. ඩොලරයට සාපේක්ෂව රුපියා මුදල 28 මසක පහතම අගය පෙන්වයි. අප්‍රේල් මාසයේ සිට ඩොලර් බිලියන 2.2ක අගයකින් යුත් කොටස් හා බැඳුම්කර ජාත්‍යන්තර ආයෝජකයින් විසින් විකුණා දමා ඇති අතර මහ බැංකුව 2014න් පසුව ප්‍රථම වතාවට පොලී අනුපාතය වැඩිකිරීම ගැන සලකා බලමින් සිටියි.

බ්ලුම්බර්ග් වාර්තාවකට අනුව, ඉන්දුනීසියාවේ රජය සතු බැඳුම්කර වලින් සියයට 40ක්ම හිමිකරගෙන ඇත්තේ විදේශ ආයෝජකයින් විසිනි. එය ආසියාවේ ඉහලම අගයයි. එම තත්වය "ආර්ථිකය පහතවැටීමේ මනෝගතියකට ද තියුනු ලෙස ප්‍රාග්ධනය ඉවත ගලා යාමකට ද තුඩු දෙනු ඇත."

ආර්ජන්ටිනාව හා තුර්කියට අමතරව, යුක්‍රේනය, චීනය හා දකුණු අප්‍රිකාව "අවදානම් කැඳරකමට" බෙහෙවින්ම ගොදුරු විය හැකි රටවල් බව ජාත්‍යන්තර මූල්‍ය ආයතනය පවසයි. "හංගේ රියාව, දකුණු කොරියාව, තායිලන්තය, පෝලන්තය හා චෙක් සමූහාන්ඩුවේ වත්කම් අගැයීම් වඩාත්ම කරදරකාරී බවක් පෙන්නුම් කරයි."

පසුගිය මාසයේදී ජාමුඅ අනතුරු ඇගවුයේ, උප සහරා ආර්ථිකයන්ගෙන් සියයට 40ක්ම, දේශීය මුදල අවප්‍රමාණය වීම හේතුවෙන් විදේශ මුදලින් ගනන් බලන නය ගෙවා ගැනීමේ අරගලයක යෙදී සිටින අතර, නය බර පිලිබඳ දැඩි අවදානමක පවතින බවයි.

නැගෙන කලබැගැනිය උග්‍ර කරන එක් මූලික කාරනයක් වන්නේ, ඇමරිකාවේ පොලී අනුපාත තවදුරටත් ඉහල යනු ඇතැයි යන බලාපොරොත්තුවයි. එරට මහ බැංකුව ජුනි මාසයේ පැවැත්වෙන රැස්වීමේදී පොලී අනුපාතය තවත් සියයට .25 න් ඉහල නැංවීමට ගනන් බලයි.

ඇමරිකාවේ පොලී අනුපාත නැගීමෙන්, නැගී එන ආර්ථිකයන් කෙරෙහි ඇතිකරන බලපෑම ගැන

මහ බැංකුවේ ප්‍රධානී ජෙරම් පවෙල් මේ සතිය මූල යුරෝපයේදී කල කටාවකදී සඳහන් කලේය. ඔහු ඇමරිකාවේ ප්‍රතිපත්තිවල "උතුරා යාමේ බලපෑම" ගැන කටා කිරීමට සැහෙන කාලයක් මිඩංගු කලේය.

කටාවේ මාතෘකාව වුනේ, ප්‍රධාන ආර්ථිකයන්හි මූල්‍ය ප්‍රතිපත්තිවල "සාමාන්‍යකරනය" යන්නයි. එම ආර්ථිකයන් නැගී එන ආර්ථිකයන්ට ඔප්පු කල යුත්තේ තත්වය "පාලනය කරගත" හැකි බවයි. "අපගේ බලාපොරොත්තු අනුව එක්සත් ජනපද ආර්ථිකය හැසිරෙන්නේ නම්, අපගේ කටයුතු වලින් වෙලදපොළවල් මච්චයට පත්විය යුතු නැත."

එහෙත් ඔහු, "ගෝලීය ප්‍රතිපත්ති සාමාන්‍යකරනයෙන් බලාපොරොත්තු නැංවෙනු ඇතැයි අපේක්ෂා කල නොහැකිය. සමහර ආයෝජකයින් හා ආයතන, වෙලදපොළවල් පුලුල් වශයෙන් බලාපොරොත්තු තබා සිටින පරිදි පොලී අනුපාත ඉහල යාමේදී, එතරම් හොඳින් එයට මුහුණ නොදෙනු ඇත. සත්තකින්ම අනාගතයේ ආර්ථික තත්වයන් හැමවිටම කරනවාක් මෙන් අප සියල්ලන්ම මච්ච කරනු ඇත" යනුවෙන් ඒවා ප්‍රතික්ෂේප නොකලේය.

ඇමරිකාවේ පොලී අනුපාත හා ඩොලරයේ අගය ඉහල යාමට අමතරව, තවත් සාධක ද වෙලදපොළ කැලඹීම් වලට දායක වේ. ඒ අතර ඇමරිකාව හා චීනය අතර වෙලද යුද්ධය උත්සන්න වීමේ බලපෑම හා ඉරානය සමග වන න්‍යෂ්ටික ගිවිසුමෙන් ඇමරිකාව ඉවත් වීමේ බලපෑම ද වේ.

ගිනිකොනදිග ආසියාව පුරා මූලික අර්බුදයක් ඇති කරමින්, 1998දී නායි බාට් මුදල කඩාවැටුනු අවස්ථාවේ එවක ඇමරිකානු ජනාධිපති බිල් ක්ලින්ටන් සඳහන් කලේ එය, ගෝලීයකරනය කරා යන ගමනේ එක් "අක්‍රියවීමක්" ලෙසය. එහෙත් ආසියානු මූල්‍ය අර්බුදය, ඇමරිකාවේ ලෝන්ග් ටර්ම් කැපීටල් මැනේජ්මන්ට් ආයතනය බිඳ වැටීමත් සමග එරටට ද කඩා වැදුනි. මහ බැංකුවට එයට ඇප දීමට සිදුවූ අතර ඇමරිකානු මූල්‍ය වෙලදපොළේ උනුවී යාමක් නිර්මාණය කලේය.

වෙලදපොළවල වත්මන් අස්ථාවරත්වය එවැනිම බලපෑමක් කරයි ද යන්න තවමත් පැහැදිලිව කිව නොහැක. කෙසේ වෙතත්, ආර්ජන්ටිනාවේ අර්බුදය හා නැගී එන ආර්ථිකයන්හි ඇතිවන කම්පනයන්, 2008 අර්බුදයේ පටන් මූල්‍ය වෙලදපොළවලට මුදා හරින ලද ඩොලර් ට්‍රිලියන ගනනකින් නිර්මාණය කල මූල්‍ය අට්ටාලය සෙලවීමට පටන්ගෙන ඇත යන අනතුරු ඇගවීමේ සලකුණකි.